

राष्ट्रिय विपद् बुलेटिन

मासिक

अंक: १३ | २०८० बैशाख | नेपाल संवत् १९४३ चैलाथ्व | April 2023 | Website: www.bipad.gov.np/np/

'विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रको एजेण्डा बन्नुपर्छ'

उपप्रधानमन्त्री एवं गृहमन्त्री नारायणकाजी श्रेष्ठले विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रको एजेण्डा बन्नुपर्ने बताउनुभएको छ ।

उपप्रधानमन्त्री श्रेष्ठले राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको कार्यालय पुगेर प्राधिकरणले गरिरहेका कार्यहरूको जानकारी लिने क्रममा नेपाल जलवायुजन्म लगायतका विपद्को जोखिममा रहेकोले न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका कामलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने बताउनुभएको हो ।

विपद्का ठूला घटना भएपछि त्यसको चर्चा हुने तर भविष्यमा हुनसक्ने विपद् कम गर्नेतिर पर्याप्त काम नहुने अवस्थाको अन्त्य गर्नुपर्ने उल्लेख गर्दै श्रेष्ठले यसतर्फ ठोस पहलकदमी लिइने आश्वासन पनि दिनुभयो ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यकारी समितिको बैठक यथाशीघ्र बसी रणनीतिक र तत्काल

गर्नुपर्ने दुवै खालका कार्यहरूलाई अगाडि बढाइने उहाँको भनाइ थियो ।

उपप्रधानमन्त्री श्रेष्ठ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यकारी समितिको अध्यक्ष पनि हुनुहुन्छ ।

राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणका कार्यकारी प्रमुख अनिल पोखरेलले विपद्को पछिल्लो अवस्था, प्राधिकरणले तर्जुमा गरेका कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरू एवं विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको प्रभावकारिताका लागि गृह मन्त्रालयसँग प्राधिकरणले गरेका अपेक्षाहरूबारेको विवरण प्रस्तुत गर्नुभएको थियो ।

विवरण प्रस्तुत गर्ने क्रममा पोखरेलले हरेक वर्ष बढिरहेको विपद्का घटनाहरूले ठूलो मानवीय तथा भौतिक क्षति गरिरहेकोले प्राधिकरणले विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई प्राथमिकतामा राखेर काम गरिरहेको बताउनुभयो ।

कार्यकारी प्रमुख पोखरेलले आगामी वर्षको मनसुनबाट हुनसक्ने क्षतिलाई मध्यनजर गरेर अहिलै गर्नुपर्ने तयारीहरूका बारेमा पनि उपप्रधानमन्त्री श्रेष्ठलाई जानकारी गराउनुभयो । ■

जलवायुजन्म क्षति तथा नोक्सानी कोषमा दाबीका लागि नेपालको तयारीमा जोड

विज्ञ तथा सरकारी अधिकारीहरूले आउने दिनहरूमा जलवायुजन्म क्षति तथा नोक्सानीका घटनाहरू बढ्ने जोखिम भएकोले नेपालले जोखिम न्यूनीकरणका साथसाथै क्षतिपूर्तिका लागि पर्याप्त तयारी गर्नुपर्ने बताउनुभएको छ ।

प्राधिकरणको सभाकक्षमा आयोजना गरिएको 'जलवायुजन्म क्षति तथा नोक्सानीको विश्वव्यापी बहस तथा नेपालले गर्नुपर्ने तयारी' विषयक अन्तरक्रियामा उहाँहरूले क्षतिको मापन तथा क्षतिपूर्ति दाबीका लागि थप अध्ययन र अनुसन्धानमा जोड पनि दिनुभयो ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद्का विज्ञ सदस्य डा. गंगालाल तुलाधरले क्षति तथा नोक्सानीलाई राष्ट्रिय नीति तथा योजनाहरूमा मूलप्रवाहीकरण गर्ने प्रयास भइरहेको बताउँदै विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा राज्यका तर्फबाट पनि लगानी बढाउनुपर्ने बताउनुभयो ।

तुलाधरले भन्नुभयो, 'कोप २७ मा क्षति तथा नोक्सानी कोष स्थापना गर्ने निर्णयले हाम्रो अपेक्षा बढेको छ । तर, एउटा परिस्थितिमा कोष स्थापनाको निर्णय गरिएको भए पनि त्यसमा पैसा हाल्नेहरूकै बारेमा प्रष्ट नरहेको र विकसित राष्ट्रहरूकै अवस्था खराब रहेकोले जोखिम न्यूनीकरणको

हाम्रो प्रयासलाई तीव्रता दिनुपर्छ ।'

तुलाधरले जलवायुजन्म क्षति तथा नोक्सानी बेहोरिरहेका नेपालजस्ता देशको यो परिस्थिति सिर्जनामा कुनै पनि योगदान नरहेकोले जसका कारण भएको हो त्यस्तो परिस्थिति निम्त्याउनेहरूबाट क्षतिपूर्तिको व्यवस्था हुनुपर्ने मुद्दालाई नै जोड दिएर उठाउनुपर्ने धारणा पनि राख्नुभयो ।

राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणका कार्यकारी प्रमुख अनिल पोखरेलले जलवायुजन्म क्षति तथा नोक्सानीका घटनाहरूको बैज्ञानिक

विश्लेषण तथा मापन गरी क्षतिपूर्तिका लागि विभिन्न संस्थाहरूसँगको सहयोगमा पैरवी गर्न प्राधिकरणका तर्फबाट भएका पहलहरूका बारेमा जानकारी दिनुभयो ।

पोखरेलले भन्नुभयो, 'जलवायुजन्म विपद्का घटनाहरूबाट भएका क्षति तथा नोक्सानीको क्षतिपूर्ति दबी गर्न त्यसको वैज्ञानिक मापन गरी उक्त क्षतिलाई वित्तीय आंकडा (financial terms) मा प्रस्तुत गर्नुपर्ने आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी शुरुवाती आधार स्थापनाका कामहरू भएका छन् ।'

विविधी विश्व सेवाका वातावरण संवादादाता

नवीन सिंह खड्काले तीव्र गतिमा बदलिइरहेको जलवायु परिवर्तनको विश्वव्यापी चित्र प्रस्तुत गर्दै विश्व उर्जा राजनीतिका कारण जलवायुजन्म क्षति तथा नोक्सानीको क्षतिपूर्तिको मुद्दा निश्कर्षमा पुग्न समय लाग्ने बताउनुभयो ।

जलवायुजन्म विपद्का घटनाहरूको प्रबलता र आवृत्ति दुवै बढिरहेको दृष्टान्त प्रस्तुत गर्दै खड्काले भन्नुभयो, 'नेपालजस्ता विकासशील राष्ट्रहरूका अनुकूलन कार्यक्रमहरू अब असान्दर्भिक भइसकेका छन् । विश्व तापमान वृद्धिका असरहरूका कारण क्षति तथा नोक्सानीमा थप बढोत्तरी हुने खतरा छ । तसर्थ, क्षति कम गर्ने र विश्वव्यापी परिणामका स्थानीय प्रभावसँग जुध्न काम थालिहाल्न जरूरी छ ।'

वन तथा वातावरण मन्त्रालयको जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन महाशाखाका उपसचिव हरि शर्माले क्षति तथा नोक्सानी कोषबाट क्षतिपूर्ति दाबी गर्न तथ्य र प्रमाणहरू आवश्यक पर्ने भएकोले यसमा क्षमता बढाउन सबै सरोकारवालाहरूबीच सहकार्य हुनुपर्नेमा जोड दिनुभयो ।

अन्तरक्रियाका क्रममा अक्सफोर्ड पोलिसी म्यानेजमेन्टका जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी (बाँकी पृष्ठ ४ मा...)

दस वर्षमा आगलागीका घटना तेब्बर

राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणका कार्यकारी प्रमुख अनिल पोखरेलले विगत १० वर्षमा आगलागीका घटनाहरू तेब्बरले बृद्धि भएको जानकारी गराउनु हुँदै त्यसको न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि संरचनागत सुधार, उपकरण हस्तान्तरण, सूचना प्रणालीको विकास, प्रभावकारी संचार, तहगत प्रशिक्षण सहितका पहल गरिरहेको बताउनुभएको छ ।

प्राधिकरणमा चैत्र ९ गते आयोजित पत्रकार भेटघाट कार्यक्रममा पोखरेलले यस वर्ष हिउँदे वर्षा असाध्यै न्यून भएकोले आगलागी तथा वन डढेलाका घटनाहरूको जोखिम पनि अधिक हुनसक्नेतर्फ प्राधिकरणले विशेष ध्यान दिएको पनि पोखरेलले जानकारी दिनुभयो ।

आगलागीबाट २०७० बैशाख १ गतेदेखि २०७९ चैत्र ७ गतेसम्म भएका १८ हजार ७९१ घटनामा ७६९ को ज्यान गएको छ भने २ हजार ५६८ घाइते भएका छन् । आर्थिक क्षति २२ अर्ब २३ करोड भन्दा बढी छ । डढेलोबाट काठपात, जंगली जनावर, जडिबुटीसहित ठूलो पर्यावरणीय क्षति हुने गरेको छ । यसै अवधिमा चट्याङका २ हजार २८० घटनाहरू हुँदा ९०१ को मृत्यु भएको छ भने २ हजार ५४५ जना घाइते हुनुभएको छ । यस अवधिमा २ हजार ८०३ चौपायाको पनि क्षति भएको छ ।

आगलागी, वन डढेलो, चट्याङलगायत सबै प्रकारका विपद् जोखिमको जानकारी प्राप्त गरी सोहीअनुसार न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका कार्य संचालन गर्न सबै जानकारी एउटै पोर्टलमा व्यवस्थित गर्ने प्रणाली सुरु गरिएको छ । प्राधिकरणबाट संचालित bipadportal.gov.np मा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्कको सङ्कलन, विश्लेषण तथा भण्डारणको व्यवस्था छ ।

आगलागी तथा वन डढेलो नियन्त्रणमा खटिने अग्नि-

नियन्त्रण दस्ताहरू नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, वन उपभोक्ता समूह र नेपाल सरकारका वन प्राविधिकहरूका लागि उपयुक्त हुने तालिम सामग्रीहरूको विकास गरी इ-लर्निङ पाठ्यक्रमको डिजाइन भइरहेको प्राधिकरणका सहसचिव अनिता निरौलाले बताउनु भयो ।

इ-लर्निङ प्लेटफर्म <https://elearning.ndrrma.gov.np/> मा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा लैंगिक समानता, अपांगता र सामाजिक समावेशीकरणको परिचयात्मक पाठ्यक्रम उपलब्ध भइसकेका छन् ।

सहसचिव निरौलाले प्राधिकरणको स्थापनापश्चात् विगत ३ वर्षमा प्राधिकरणबाट भएका नीतिगत पहलहरूका बारेमा पनि जानकारी गराउनु भयो ।

प्राधिकरणका उपसचिव तथा डढेलो विज्ञ सुन्दर प्रसाद शर्माले जलवायु परिवर्तनका कारण तापक्रम बृद्धि हुँदा वन डढेलो तथा आगलागीका घटनाहरू झन् विकराल हुनसक्ने भएकोले यसतर्फ राज्यका निकायहरू अलवा उपभोक्ताहरू पनि सचेत हुनुपर्ने बताउनुभयो ।

प्राधिकरणले आगलागी तथा वन डढेलो नियन्त्रणका लागि आवश्यक पर्ने सामग्री खरिद गरी विभिन्न जिल्ला प्रशासन कार्यालय तथा स्थानीय तहहरूलाई वितरण गरेको

छ । हालसम्म २१ वटा जिल्ला प्रशासन कार्यलयहरूलाई आगलागी नियन्त्रणका लागि बोकेर लैजान मिल्ने पम्प (Portable Fire Fighting Pump) सहित आगलागी नियन्त्रणमा प्रयोग हुने उपकरणहरूको 'सेट' नै वितरण गरिएको छ ।

आगलागी तथा वन डढेलोसहित सबै खालका विपद् जोखिम न्यूनीकरण र प्रतिकार्यमा संस्थागत रूपमै स्वयंसेवक परिचालन गर्नका लागि प्राधिकरणले सूचना प्रणाली तयार गरेको छ । २०७८ माघ १४ मा बसेको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यकारी समितिको १२औं बैठकले 'विपद् व्यवस्थापन स्वयंसेवक ब्युरो गठन तथा परिचालन कार्यविधि - २०७८' पारित गरेलगत्तै यस सम्बन्धमा काम सुरु भएको थियो । त्यसका लागि तयार वेब प्लेटफर्म <https://vms.ndrrma.gov.np/> मा हालसम्म १ लाख ४११ जना स्वयंसेवक सूचिकृत भइसक्नुभएको छ ।

मनसुनजन्य तथा आगलागीजन्य विपद्बाट प्रभावितहरूको निजी आवास पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापनाका लागि अनुदान वितरण कार्यविधिहरू क्रियाशील छन् ।

ती विपद्बाट आवास गुमाएका विपद् प्रभावितहरूले आवास गुमाएमा तराईका जिल्लाहरूमा ३ लाख, पहाडका जिल्लाहरूमा ४ लाख र हिमालका जिल्लाहरूमा ५ लाख प्राप्त गर्नुहुन्छ । २०७९ फागुन ३ गतेसम्म निजी आवास पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापनाका लागि प्राधिकरणबाट १ अर्ब १३ करोड ९५ लाख ६६ हजार २५० रुपैयाँ निकास भइसकेको छ ।

पत्रकार सम्मेलनका क्रममा साँघुरो गल्ली र दमकल पुग्न नसक्ने स्थानमा भएका आगलागी नियन्त्रणका लागि प्रभावकारी हुनसक्ने पोर्टेबल फायर पम्पको डेमोस्ट्रेशन पनि गरिएको थियो । ■

'जेडसी' को रणनीतिक कार्ययोजनामाथि छलफल

चैत्र २८ गते सुदूरपश्चिम प्रदेशको राजधानी धनगढीमा लैंगिक समानता, अपाङ्गता र सामाजिक समावेशीकरण रणनीतिक कार्ययोजनाको मस्यौदामाथि अन्तरक्रिया भएको छ । त्यसक्रममा प्राधिकरणले तयार गरेका सूचना प्रणालीहरूका विषयमाथि पनि छलफल भएको थियो ।

कैलालीका प्रमुख जिल्ला अधिकारी युवराज कटेलको प्रमुख आतिथ्यमा भएको कार्यक्रममा सुदूरपश्चिम प्रदेशको आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयका प्रतिनिधिहरू उपस्थित हुनुहुन्थ्यो । त्यसैगरी, जिल्लाका ३ वटै सुरक्षा निकायका प्रतिनिधिहरू, स्थानीय तहका प्रतिनिधिहरू एवं विपद्का क्षेत्रमा काम गर्ने विभिन्न संघ-संस्थाका प्रतिनिधिहरूको सहभागिता थियो ।

यसअघि, चैत्र १३ गते कोशी प्रदेशको राजधानी विराटनगरमा यसै विषयका अतिरिक्त स्वयंसेवक

व्यवस्थापन प्रणाली, विपद् संवेदनशील सामाजिक सुरक्षा (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि लगायतका विषयमा छलफल भएको थियो ।

अन्तरक्रिया तथा अभिमुखीकरण कोशी प्रदेशको आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालयका सचिव उमेश बस्नेत, मोरङका प्रमुख जिल्ला अधिकारी तिर्थराज भट्टराई अतिथि हुनुहुन्थ्यो । ■

"म आगो हुँ । मानिसलाई म नभई हुँदैन । पकाउन र उज्यालोका लागि मेरो आवश्यकता पर्दछ । होसियारीपूर्वक चलाउनु भयो भने म तपाईंको राम्रो साथी हुँ । लापर्वाही गर्नुभयो भने मेरो कारण घर-गोठ, टोल र बस्ती खरानी हुनसक्छ । त्यसैले मलाई प्रयोग गर्दा होसियारी अपनाउनुहोस् है ।"

जलवायु परिवर्तनको शीघ्र विकसित परिदृश्य र क्षति तथा नोक्सानीको मुद्दा नवीन सिंह खड्का, बीबीसी विश्व सेवाका वातावरण संवाददाता

विश्व आर्थिक मञ्चले हरेक वर्ष विश्वव्यापी जोखिमहरू के के हुन् भनेर सूची निकाल्छ । केही वर्ष अघिसम्म जलवायु परिवर्तनको अनुकूलनको असफलता, जैविक विविधताको क्षति एवं पारिस्थितिकीय प्रणालीको विनाश आदि पाँचौं, छैठौंतिर पर्दथे । तर, १० वर्षको समग्र सूची हेर्ने हो भने जलवायु परिवर्तनको अल्पीकरणको असफलता पहिलो नम्बरमा आइपुगेको छ भने जैविक विविधताको क्षति एवं पारिस्थितिकीय प्रणालीको विनाश चौथो नम्बरमा । यो सूचीले जोखिमका हिसाबले हाम्रो अवस्थितिबारे धेरै कुरा भन्छ ।

त्यसो भए अहिलेसम्म के के भयो त ? पेरिस सम्झौताअनुसार 'रुल बुक' हालसालै बनाइयो त्यो पनि कनिकुथि । क-कसले के-के गरे भनेर यो वर्षचाहिँ विवरणहरू तयार गर्ने (Stock-taking) भनिएको छ । त्यसक्रममा कसले के भन्ने हो कसले प्रमाणित (Verify) गर्ने हो भन्ने अन्याल कायमै छ । सबैभन्दा महत्वपूर्ण चाहिँ हालैको आइपिसिसी (Intergovernmental Panel on Climate Change) रिपोर्टमा तापमान बृद्धिलाई १.५ डिग्री सेल्सियसमा सीमित गर्नु अब असंभवजस्तै भैसक्यो भनिएको छ । उसले त्यो पार हुने चरणचाहिँ अस्थायी हुन्छ पनि भनेको छ यद्यपि त्यो कतिञ्जेल हुन्छ भनेको छैन । के त्यो दशकौं हुनेछ वा केही वर्षमात्र ?

कार्बन उत्सर्जनलाई सन् २०३० सम्ममा ४० प्रतिशतले कटौती गर्नुपर्ने भनिएको छ तर आज हामी उल्टै ११-१२ प्रतिशतले बृद्धितिर पो छौं । आइपिसिसीको संश्लेषण रिपोर्टको सारचाहिँ उत्सर्जनलाई नकरात्मकतिरै लैजानुपर्छ भनिएको छ । तर, शुन्य उत्सर्जन नै हम्मेहम्मे परेका बेला नकरात्मक कसरी होला ? विकसित देशहरूले प्रतिबद्धता गरेको सन् २०५० सम्म शुन्य उत्सर्जनको लक्ष्य नै असंभव देखिएको छ ।

आइपिसिसी तापमान बृद्धि पार हुने चरण अस्थायी हुन्छ भने पनि त्यसका असरहरू भने अपरिवर्तनीय हुनेछन् भनेर जोडदार ढंगले भनेको छ । जुन यो रिपोर्टको सार हो । रिपोर्टले केही पारिस्थितिकी प्रणाली र क्षेत्र अनुकूलनको सीमासम्म पुग्न लागेको पनि भनेको छ । अब प्रश्न उठ्छ, के नेपाल पनि तीमध्ये एक हो ? हो भने त्यो सीमितता के हो र अब के गर्न सकिन्छ ? यसको अर्थ क्षति तथा नोक्सानी नै हो ?

जलवायु परिवर्तनको एजेण्डा यसै पनि पहिलेदेखि नै ओझेलमा थियो, सन् २०१५ मा पेरिस सम्झौतामा हस्ताक्षर भयो । तर, 'रुल बुक' बन्न आठ वर्ष लाग्यो । यसबीचमा कोभिड महामारी आयो । महामारीबाट बिथोलिएको अर्थतन्त्रलाई व्युँझाउन तीस खर्ब डलरको भरथेग गरियो । तर, 'बुल्मबर्ग स्टडी' ले त्यसको एक प्रतिशत मात्र जलवायुमैत्री भएको बताएको छ । त्यसपछि आएको रुस-युक्रेन युद्धले उर्जा संकट र मुद्रास्फिति निम्त्याएको

छ । शिथिल भएको अर्थतन्त्रलाई लयमा ल्याउने क्रममा गत वर्ष कोइलाको उत्पादन अहिलेसम्मकै उच्च रह्यो । त्यसो भए नवीकरणीय उर्जामा किन लगानी नगरिएको हो त ? केही समयअघि भएको जी-२० को बैठकमा अन्तराष्ट्रिय उर्जा एजेन्सीका प्रमुख फातिह बिरोलले भनेका छन्, 'जीवाष्मा उर्जामा १ डलर खर्च हुन्छ भने नवीकरणीयमा ८ डलर खर्च हुनुपर्छ तर भइरहेको छ केवल १.५ डलर ।'

“
चमत्कार भए बेग्लै कुरा नत्र
क्षति र नोक्सानी बढ्दै जान्छ ।
तापमान निश्चय नै बढ्दै
जान्छ जसको प्रभाव
घनिभूतता र आवृत्ति दुवैमा
झन् नकरात्मक हुँदै जानेछ ।
थप आश्चर्यजनक घटनाहरू हुँदै
जान्छन् ।”

अहिले पनि प्राकृतिक ग्यासको उत्खनन व्यापक मात्रामा भइरहेको छ । जी-२० मा पनि जलवायु परिवर्तनका बारेमा छलफल आयोजना गरिएको हो तर सम्झौता चाहिँ प्राकृतिक ग्यासको भइरहेको छ । जलवायु परिवर्तनको बैठकमा पश्चिमा देशहरूले अफ्रिकी देशहरूबाट कसरी ग्यास आफ्नोमा लैजाने भनेर 'डिल' गरेर सम्झौता गरे । अमेरिकाले थप पेट्रोलियम उत्खनन गर्ने बुझलो परियोजना अगाडि बढाउँदै छ, जर्मनीले लुत्जरथमा कोइला खानीलाई बिस्तार गर्दैछ । बेलायतले कम्ब्रिया कोइला खानीलाई संचालन गर्न अनुमति दिएको छ । पश्चिमा देशहरूले ग्यासको उत्पादन बढाउने भएपछि ठूला खपतकर्तामध्येका चीन र भारतले 'हामीहरूलाई मात्र कोइला उत्पादन कम गर भन्ने ?' तर्क गर्नु स्वभाविक हो । विश्व उर्जा राजनीतिको अवस्था चिन्ताजनक छ ।

सरदर तापमान बृद्धिलाई १.५ डिग्री सेल्सियसमा सीमित गर्नका लागि यो दशक निर्णायक छ । १.१ डिग्री सेल्सियस बढ्दा त यस्तो तमाशा देखिएको छ । गत वर्ष युरोमा

भयानक सुख्खा भयो । राइन नदी पुरै सुक्यो, जहाजहरू ठप्पै भए । लण्डनको पार्कमा आगो लाग्यो । बैज्ञानिकहरू यो तहको सुख्खा हुन ५-१० वर्ष लाग्नु पर्ने हो भन्छन् तर तीन महिनामै यस्तो भइरहेको छ । महासागरहरूका धार सुस्त हुन थालेका छन् । ब्यापक मात्रामा हिउँ पग्लिएर चिसो पानी तल गएर धारलाई परिवर्तन गराइदिएको छ । नेपालजस्तो भूपरिवेष्टित देशमा बस्नेहरूले पनि महासागरमा भइरहेको परिवर्तन महशुस गर्न थालिसकेका छौं । अनुमान गरौं त, १.५ डिग्री अथवा २ डिग्री बढ्दा के होला ?

सबैको नजर आगामी जलवायु सम्मेलन (कोप २८) मा छ । मैले बिबिसीमा यसबारे लेखेको छु, जलवायु सम्मेलनको नेतृत्व गर्न किन तेलका मालिक छानिए ? (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-64269436>) । युएईले राज्य नियन्त्रित तेल कम्पनीका प्रमुख सुल्तान अल जबेरलाई सम्मेलनको अध्यक्षमा मनोनित गरेको छ । यद्यपि, जबेरले मैले तेल उत्पादन मात्र गरेको छैन नवीकरणीय उर्जामा पनि काम गरेको छु भन्ने गरेका छन् ।

त्यसो भए यी सबैको प्रभाव नेपालमा कस्तो पर्छ त ? हाम्रो अनुकूलन कार्यक्रमहरू अब काम नलाग्ने हुन थालेको छ । परिवर्तनको घनिभूतता र आवृत्तिको कारण पाँच-दश वर्षअघि योजना गरेका कार्यक्रमहरू यसबीचमा भएको जलवायु परिवर्तनमा आएको तीव्रताका कारण पुराना भए । चमत्कार भए बेग्लै कुरा नत्र क्षति र नोक्सानी बढ्दै जान्छ । तापमान निश्चय नै बढ्दै जान्छ जसको प्रभाव घनिभूतता र आवृत्ति दुवैमा झन् नकरात्मक हुँदै जानेछ । थप आश्चर्यजनक घटनाहरू हुँदै जानेछन् ।

इजिप्टमा भएको कोप २७ मा एउटा निर्णय त भयो तर क्षति तथा नोक्सानी कोषमा कसले पैसा हाल्ने, कसरी परिचालन गर्नेमै कुरा अड्केको छ । पश्चिमा देशहरू यसमा चीन, भारत, दक्षिण अफ्रिका, ब्राजिल जस्ता देशहरूले पनि पैसा हाल्नुपर्छ भनिरहेका छन् । त्यसकारण पैसा कसले हाल्ने नै टुंगिएको छैन । पैसा आउने नै भयो भने यो कसले समन्वय गर्ने प्रश्न खडा हुन्छ । कतै क्षति तथा नोक्सानी कोष थन्किएर बिमाको कुरा पो अघि बढ्ने हो कि भन्ने आशंका पनि छ । त्यसकारण नेपालले अरुले बनाएका बनिबनाउ ढाँचा (Template) मा हामी बोल्ने होइन हाम्रो आफ्नै ढाँचा तयार गर्नुपर्छ । हामीले हाम्रोमा यो यो भइराखेको छ है भनेर देखाउन सक्नु पर्छ । ■

(चैत्र १९ प्राधिकरणको सभाकक्षमा आयोजना गरिएको 'जलवायुजन्म क्षति तथा नोक्सानीको विश्वव्यापी बहस तथा नेपालले गर्नुपर्ने तयारी' विषयक अन्तरक्रियामा व्यक्त धारणामा आधारित)

बहुप्रकोपीय पूर्वसूचना प्रणालीबारे संयुक्त बैठक

बहुप्रकोपीय पूर्वसूचना प्रणाली र यसमा भइरहेका कामहरुबारे चैत्र २७ गते प्राधिकरणका उच्च अधिकारीहरु र सम्बन्धित मन्त्रालय तथा विभागका प्रतिनिधिहरुको संयुक्त बैठक सम्पन्न भएको छ ।

बाढी, पहिरो, चट्याङ्ग, भूकम्प, आगलागी लगायतका विपद्बाट नागरिकको जीवन बचाउन र संभावित क्षति न्यूनीकरणका लागि प्राधिकरणले बहुप्रकोपीय पूर्वसूचना प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याउने तयारी गरेको छ ।

बैठकमा यसका लागि सबै सरकारी निकायहरुबीच समन्वय हुनुपर्नेमा जोड दिइयो । बैठकमा राष्ट्रिय योजना आयोग, गृह मन्त्रालय, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, जलस्रोत तथा सिंचाइ विभाग, खानी तथा भूगर्भ विभागका प्रतिनिधिहरु उपस्थित हुनुहुन्थ्यो । ■

आगलागी नियन्त्रणका उपकरण हस्तान्तरण

विभिन्न जिल्लाहरु तथा स्थानीय तहबाट माग भएर आए बमोजिम आगलागी नियन्त्रणका लागि फायर पम्प तथा अन्य उपकरणहरु हस्तान्तरण गरिएका छन् । चैत्र २६ गते संखुवासभा जिल्ला प्रशासन कार्यालयका लागि एक थान एक थान पोर्टेबल फायर पम्प पठाइएको छ ।

यसघि, चैत्र २४ गते रामेछाप जिल्ला प्रशासन कार्यालयका लागि पोर्टेबल फायर पम्प, प्राथमिक उपचारका सामग्री, डढेलो नियन्त्रणकर्ताहरुले प्रयोग गर्ने जम्पसुट, हेलमेट, फायर स्वाटर, ग्लोब्स लगायतका सामग्रीहरु छन् । प्राधिकरणका उपसचिव जीवन प्रसाद दुलालले यी सामग्रीहरु रामेछापका सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी अनोजकुमार घिमिरेलाई हस्तान्तरण गर्नुभयो ।

रामेछापकै खाँडादेवी गाउँपालिकालाई पनि एकथान पोर्टेबल फायर पम्प पठाइएको छ । ■

क्षति तथा नोक्सानी कोषमा...

विज्ञ विमलराज रेग्मीले जलवायुजन्य क्षति तथा नोक्सानीवापतको क्षतिपूर्तिको मुद्दा नेपालजस्ता राष्ट्रले पाउने जलवायु न्यायसँग सम्बन्धित भएको बताउनुभयो ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, भूगर्भशास्त्र केन्द्रीय विभागका सह प्राध्यापक रञ्जन कुमार दाहालले क्षतिलाई वित्तीय आँकडामा प्रस्तुत गर्ने नेपालको क्षमतामा कमी रहेको बताउँदै जलवायु कोष (Climate Fund) को पनि अधिकतम सदुपयोग हुनुपर्ने सुझाव दिनुभयो ।

प्राक्टिकल एक्सनका जलवायु तथा विपद् उत्थानशीलता विज्ञ धर्म उप्रेतीले पूर्वानुमानका प्रविधिलाई स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्रसम्म लैजान सके क्षति न्यूनीकरण गर्न सकिने धारणा राख्नुभयो । युएनडिपीका जलवायु परिवर्तन तथा उत्थानशीलता कार्यक्रम विश्लेषक दीपक केसीले क्षति तथा नोक्सानी कोषमार्फत् क्षतिपूर्तिको दाबीका लागि नेपालले उपकरण, ढाँचा तथा प्रणाली बनाउनुपर्ने बताउनुभयो ।

अन्तरक्रिया वन तथा वातावरण मन्त्रालय एवं राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको संयुक्त आयोजनामा भएको हो । अक्सफोर्ड पोलिसी म्यानेजमेन्टले कार्यक्रम आयोजना गर्न सहयोग गरेको थियो ।

बैठक तथा भेटघाटहरु

■ **चैत्र २४** - मनसुन पूर्वतयारी योजनाबारे डुरहाम विश्वविद्यालय (Durham University) का प्राध्यापकहरुका साथै भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (NSET) र सोसल साइन्स बाहाका प्रतिनिधिहरूसँग बैठक । आगामी मनसुनबाट हुनसक्ने क्षति न्यूनीकरणका लागि आवश्यक पूर्वतयारीमाथि छलफल । ■

■ **चैत्र २३** - वन डढेलो जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्राधिकरणका उच्च अधिकारीहरु र विश्व बैंकका प्रतिनिधिहरुबीच छलफल । ■

■ **चैत्र १०** - हिन्दकुश हिमालय क्षेत्रमा र विशेषगरी नेपालमा जलवायु परिवर्तनले ल्याउने जोखिमलाई न्यूनीकरण र व्यवस्थापन गरी जलवायु उत्थानशील बनाउने विषयमा प्राधिकरण, नेपाल सरकारका सरोकारवाला मन्त्रालयहरु, विभागहरुका साथै एसियाली विकास बैंकका प्रतिनिधिहरुको संयुक्त बैठक । ■

■ **चैत्र ८** - नेपालमा अध्ययनका लागि विपद्का संभावित विषयहरुबारे आज यूनिभर्सिटी अफ नेचुरल रिसोर्सिज, रोयल यूनिभर्सिटी अफ भूटान र त्रिभुवन विश्वविद्यालयका प्राध्यापकहरुद्वारा प्राधिकरणका उच्च अधिकारीहरूसँग छलफल । प्राधिकरणका कार्यकारी प्रमुख अनिल पोखरेलद्वारा नेपालको विपद् व्यवस्थापनमा भइरहेका कामहरुबारे जानकारी । ■

■ **चैत्र ३** - विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा संलग्न मन्त्रालयहरु, प्राधिकरण, विभागहरु, सुरक्षा निकायहरु, रेडक्रस तथा रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरुको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ (IFRC), नेपाल रेडक्रस सोसाइटी बीच विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका क्षेत्रमा गर्न सकिने संभावित सहकार्य र समन्वयका क्षेत्रहरुबारे छलफल । आपसी सहकार्य तथा जीवन्त समन्वयमार्फत् जनधनको क्षति न्यून गर्न तथा विपद् भइहालेको अवस्थामा उचित व्यवस्थापन गर्न सहज हुनेमा सबै निकायको समान राय । ■

सहसचिव तामाङको स्वागत, निरौलाको बिदाइ

गृह मन्त्रालयबाट पदस्थापन भई प्राधिकरणमा आउनुभएका सहसचिव रुद्रसिंह तामाङलाई प्राधिकरणमा स्वागत गरिएको छ ।

सोही अवसरमा प्राधिकरणबाट सरुवा भई रामेछापको प्रमुख जिल्ला अधिकारीको जिम्मेवारी निर्वाह गर्न जान लाग्नुभएका सहसचिव अनिता निरौलालाई बिदाइ गरिएको थियो । ■

विपद्को तथ्य तथ्यांक

२०७९-०१-०१ देखि २०७९-१२-३० सम्म

घटना संख्या	मृत्यु	बेपत्ता	घाइते	प्रभावित परिवार	पशु चौपाया क्षति	घर क्षति
४५५६	४८४	३७	१०४०	७५०२	३८२१	पूर्ण २०८२ आंशिक २११७

अनुमानित क्षति (रु.)

२,८५,८८,३६,४५०

२०७९ चैत्रको संक्षिप्त विवरण

२०७९-१२-०१ देखि २०७९-१२-३० सम्म

घटना संख्या	मृत्यु	बेपत्ता	घाइते	प्रभावित परिवार	पशु चौपाया क्षति	घर क्षति
६२२	२१	३	१०१	८३२	३४६	पूर्ण २१० आंशिक २७

अनुमानित क्षति (रु.)

३८,०३,४७,४००

२०७९ चैत्रमा घटना अनुसारको क्षतिको विवरण

२०७९-१२-०१ देखि २०७९-१२-३० सम्म

आगलागी

घटना संख्या: ४७९
मृत्यु: ९
बेपत्ता: ०
घाइते: ५२

जनावर आक्रमण

घटना संख्या: २५
मृत्यु: ६
बेपत्ता: ०
घाइते: १९

चट्याङ

घटना संख्या: ३६
मृत्यु: ३
बेपत्ता: ०
घाइते: २५

पहिरो

घटना संख्या: ५
मृत्यु: १
बेपत्ता: ०
घाइते: २

हावा-हुरी

घटना संख्या: ९
मृत्यु: १
बेपत्ता: ०
घाइते: ०

लेक लागु

घटना संख्या: ३
मृत्यु: १
बेपत्ता: ०
घाइते: ३

बाढी

घटना संख्या: ५
मृत्यु: ०
बेपत्ता: ०
घाइते: ०

भारी वर्षा

घटना संख्या: १
मृत्यु: ०
बेपत्ता: ०
घाइते: ०

हिउँ पहिरो

घटना संख्या: १
मृत्यु: ०
बेपत्ता: ३
घाइते: ०

हिउँ-हुरी

घटना संख्या: १
मृत्यु: ०
बेपत्ता: ०
घाइते: ०

जङ्गल आगलागी

घटना संख्या: ५७
मृत्यु: ०
बेपत्ता: ०
घाइते: ०

के हो कर्णाली सरकारले ल्याएको एकीकृत बस्ती विकास कार्यक्रम, कसरी हुन्छ कार्यान्वयन? दिपकजंग शाही

सुर्खेत, चैत २३ : कर्णाली प्रदेश सरकारले 'एकीकृत बस्ती विकास' कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्न खोजेको छ।

भौगोलिक रूपमा विकट, छरिएर रहेका, सार्वजनिक सेवासुविधा पुर्याउन र प्राप्त गर्न कठिन भएका, विपदको उच्च जोखिममा रहेका वा विपदका कारण क्षति भएर सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्नुपर्ने नागरिकलाई लक्षित गर्दै प्रदेश सरकारले एकीकृत बस्ती विकास कार्यक्रम अघि सारेको छ।

प्रदेश सभाका सदस्यहरुको अवधारणा अनुसार अघि बढेको यो कार्यक्रमलाई भौतिक पूर्वाधार, उर्जा तथा जलस्रोत मन्त्रालयले कार्यान्वयनमा ल्याउन खोजेको हो।

यो कार्यक्रम सांसदहरुले संसदबाट पास गरेर ल्याएको उक्त मन्त्रालयका सचिव देवराज निरौलाले बताए। उनका अनुसार संसदबाट पास भएर रातो किताबमा कार्यक्रम आइसकेपछि मन्त्रालयले एकीकृत बस्ती विकास कार्यक्रम सञ्चालन नियमावली बनाएर स्थानीय तहसँगको समन्वयमा काम गर्न खोजेको छ।

एकीकृत बस्ती विकास कार्यक्रम सञ्चालन नियमावली २०७९ मा आयोजना सञ्चालन गर्न इच्छुक भएका पालिकाले आफ्नो क्षेत्रमा भएका बस्तीहरुको विवरण संकलन गरी भौगोलिक सूचना प्रणालीको नक्साङ्कन गर्नुपर्ने भनिएको छ।

नक्साङ्कन गर्दा बस्तीको आर्थिक, सामाजिक, अवस्था, आवासको घनत्व, बस्तीमा पूर्वाधारको पहुँच, जोखिम, प्राकृतिक स्रोतसाधन, सार्वजनिक तथा सामुदायिक पूर्वाधार र छरिएर रहेका बस्तीको विवरण समेटनुपर्ने नियमावलीमा उल्लेख छ।

स्थानीय तहले अन्यत्र स्थानान्तरण गर्नुपर्ने जोखिमयुक्त बस्ती तथा पहिलेको स्थानमा बसोबास गरिरहेका समुदायको विस्तृत विवरण योजना कार्यान्वयनपूर्व नै तयार गर्नुपर्नेछ।

यस्तो बस्तीको पहिचान गर्दा विपदका कारण घरबास गुमाएका वा पूर्ण क्षति भएका, विपदको जोखिममा रहेका, भौगोलिक विकटता तथा दुर्गमताका कारण सेवासुविधा पुर्‍याउन र पाउन असहज भएका, विपद जोखिम नक्साङ्कनमा परेको प्रमाणित गर्नुपर्ने नियमावलीमा उल्लेख छ। खानी तथा भूगर्भ विभागको प्रतिवेदन पनि प्रस्तावनामा उल्लेख गर्नुपर्ने व्यवस्था नियमावलीमा उल्लेख छ।

आयोजना सञ्चालन गर्न इच्छुक स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रमा सुरक्षित एकीकृत बस्ती, जग्गा एकीकरण गर्न सकिने क्षेत्र वा पूर्वाधार विकास गर्न सकिने उपयुक्त स्थानको विवरणसमेत तयार गरी समन्वय समितिमा पठाउनुपर्ने व्यवस्था छ।

आयोजना कार्यान्वयन समन्वय समिति सम्बन्धित

निर्वाचन क्षेत्रबाट प्रत्यक्ष निर्वाचित प्रदेश सभा सदस्यको संयोजकत्वमा रहनेछ। समितिमा समानुपातिक प्रणालिबाट निर्वाचित सदस्य, जिल्ला समन्वय समितिको प्रमुख वा उसले तोकेको सदस्य, कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने स्थानीय तहको प्रमुख, जिल्ला प्रशासनका कार्यालयको प्रतिनिधि सदस्य रहने व्यवस्था नियमावलीमा गरिएको छ। मन्त्रालय मातहतको जिल्लाको कार्यालय प्रमुख समितिको सदस्य सचिव रहनेछन्।

मन्त्रालयका सचिव निरौलाका अनुसार पालिकाबाट आएका प्रस्तावनामध्येबाट समन्वय समितिको सिफारिस, भौगोलिक अवस्थिति, सडक, खानेपानी लगायतका पूर्वाधारको अवस्था, लाभग्राहीको तत्कालीन आवश्यकता, विपद जोखिमको अवस्था लगायतका आधारमा छनोट गरिनेछ।

यसका साथै नागरिकको चाहनाअनुसार स्थानीय तहले ल्याएका प्रस्ताव प्रदेश सरकारले स्वीकृत गर्ने उनले बताए।

'हामीले नागरिकलाई जबरजस्ती एकै ठाउँमा बस्नु भन्ने मात्र भएन, त्यो अनुसारको सुविधा पनि दिनुपर्छ र त्यही अनुसार स्थानीय तहबाट अवधारणा आयो भने यो कार्यान्वयन हुने हो,' सचिव निरौलाले भने, 'तर यो कार्यान्वयन गर्न सकियो भने एकीकृत बस्तीमा सबै खालका सार्वजनिक सेवासुविधा पनि पुर्‍याउने प्रदेश सरकारको सोच हो।'

एकीकृत बस्तीमा विद्यालय, अस्पताल, खानेपानी, विद्वत, सञ्चार जस्ता सार्वजनिक सुविधाको सुनिश्चितता गरिने उनले बताए।

पालिकाले उपलब्ध गराएको जग्गामा बनाइएका आवास निर्माणका लागि सरकारले पैसा दिने र १५ वर्षपछि घरजग्गा लाभग्राहीलाई नै हस्तान्तरण गर्ने नियमावलीमा उल्लेख छ।

आयोजना कार्यान्वयन गर्ने पालिकाले कानूनबमोजिम निर्माण सम्पन्न भएका आवास लाभग्राही समुदायलाई १५ वर्षपछि हस्तान्तरण गर्ने व्यवस्था छ। सुरू लाभग्राहीको मृत्यु भएमा भने हकवालालाई नामसारी गर्नुपरे १५ वर्ष नपुग्दै गर्न सकिनेछ।

आयोजना कार्यान्वयनका लागि सम्झौता भईसकेपछि भेगअनुसार बजेट व्यवस्था गरिने सचिव निरौलाले बताए। जस्तै: एकीकृत बस्ती निर्माण गर्दा हिमाली भेग डोल्पा, हुम्ला, मुगु जिल्लाका लागि प्रतिआवास निर्माण गर्न अधिकतम ८ लाख रुपैयाँ उपलब्ध गराइनेछ। जुम्ला र कालीकोटका लागि प्रतिआवास ६ लाख ५० हजार, रुकुम पश्चिम, सल्यान, दैलेख र जाजरकोटका लागि प्रतिआवास ६ लाख रुपैयाँ उपलब्ध गराइनेछ।

सुर्खेत जिल्लाको हकमा भने अधिकतम पाँच लाख रुपैयाँ उपलब्ध गराउने व्यवस्था छ। यो रकम आयोजना कार्यान्वयनका लागि सम्झौता भएको स्थानीय तहमार्फत

नै सशर्त अनुदानका रूपमा उपलब्ध गराईने नियमावलीमा उल्लेख छ।

आयोजना कार्यान्वयन गर्दा सम्झौता गरेको पालिकाले कुल बजेटको १० प्रतिशत आफूले लगानी गर्नुपर्ने निरौलाले बताए। यस्तै लाभग्राहीले प्रति आवास ५ प्रतिशत योगदान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यो योगदान नगद वा श्रमदान जुनसुकै माध्यमबाट गर्न सकिने छ।

जस्तै: कुनै लाभग्राहीको ८ लाख बराबरको आवास एकीकृत बस्तीमा बन्दै छ भने उसले त्यसको ५ प्रतिशत ४० हजार रुपैयाँ बराबरको योगदान गर्नुपर्ने हुन्छ।

'हामीले स्थानीय तहको १० प्रतिशत लगानी र लाभग्राहीको ५ प्रतिशत योगदान वा लागत सहभागिता भनेका छौं, यो भनेको उनीहरूको अपनन्तव होस् भनेर हो,' निरौलाले भने, 'नत्र यो त सरकारले बनाइदिएको हो भन्ने जुन मनस्थिति हुन्छ, त्यसको अन्त्य हुने अपेक्षा हाम्रो हो।'

यो एकीकृत बस्ती विकास कार्यक्रमका लागि कर्णाली प्रदेश सरकारबाट चालु आर्थिक वर्षमा १० करोड रुपैयाँ बजेट विनियोजन गरिएको छ। यो रकम खर्च हुने/ नहुनेमा भने अन्याय छ।

'यो बराबरको प्रस्ताव नआउन पनि सक्छ, धेरै आएमा यति रकमले नपुग्न पनि सक्छ,' मन्त्रालयका सचिव निरौलाले भने, 'यदि प्रस्ताव नै चित्तबुझ्दो आएन भने यो तत्कालै कार्यान्वयनमा नजान पनि सक्छ, यदि यही रकम कम भयो भने थप गर्न पनि सकिन्छ।'

स्थानीय तहले पनि एकीकृत बस्ती विकासको आफ्नै अवधारणा ल्याउन सक्ने व्यवस्था पनि नियमावलीमा छ। नियमावलीमा स्थानीय तहले भने अवधारणा पत्रको ढाँचा तयार गरिएको छ। ■

साभार- सेतोपाटी डट कम

बर्षा र बाढीबारे थाहा पाउन - ११५५

उद्धारका लागि मद्दत माग्नु - ११४९

राष्ट्रिय विपद् बुलेटिन

२०८० बैशाख
April 2023

विपद् पोर्टलको स्थानीयकरण तालिम

चैत्र १२ गते “विपद् व्यवस्थापन तथा विपद् पोर्टलको स्थानीयकरण तालिम” सिन्धुलीको कमलामाईमा सम्पन्न भएको छ । तालिममा सिन्धुली जिल्ला आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र, सिन्धुली जिल्लास्थित ९ वटै स्थानीय पालिकाका विपद् सम्पर्क व्यक्ति, सूचना प्रविधि सम्पर्क व्यक्ति तथा स्थानीय आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रका सदस्यहरूको सहभागिता रहेको थियो ।

तालिम जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सिन्धुलीको आयोजना तथा राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको प्राविधिक संयोजनमा र प्लान इन्टरनेशनल नेपाल एवं मानव तथा राष्ट्रिय विकास समाज नेपाल, सिन्धुलीको व्यवस्थापनमा भएको हो । ■

स्थानान्तरण गर्न लागिएको स्थानको भू-जोखिम मूल्याङ्कन

उदयपुरको कटारी नगरपालिका-१० तिल्केचौरका पहिरो प्रभावितहरूलाई स्थानान्तरण गर्न लागिएको आलडाँडाको भू-जोखिम मूल्याङ्कन सुरु गरिएको छ ।

नगरपालिकाबाट अनुरोध भएर आए बमोजिम प्राधिकरणबाट खटिई गएका भूगर्भविद्को टोलीले चैत्र १७ बाट जोखिम मूल्याङ्कन सुरु गर्नु भएको हो ।

तिल्केचौरका २० घरधुरी बासिन्दाहरू २०७८ सालको पहिरोमा परी विस्थापित भएपछि पुनर्स्थापनाका लागि नगरपालिकाबाट पहल थालिएको हो । ■

आपतकालीन सम्पर्क नम्बरहरू

क्र. सं.	प्रदेश	जिल्ला	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	नेपाल प्रहरी	सशस्त्र प्रहरी बल	क्र. सं.	प्रदेश	जिल्ला	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	नेपाल प्रहरी	सशस्त्र प्रहरी बल
१	प्रदेश नं. १	भोजपुर	९८५२०१७७७७	९८५२०-१५५५५	९८५२७२२४५	४०	गण्डकी	मनाङ	९८५६०३७७७७	०६६-४४०१९९	९८५२७२५२१
२	प्रदेश नं. १	धनकुटा	९८५२०३७७७७	०२६-५२०१५५	९८५२७२२४६	४१	गण्डकी	मुस्ताङ	९८५७६३७७७७	०६९-४४००९९	९८५२७२४७४
३	प्रदेश नं. १	इलाम	९८५२६०७७७७	०२७-५२००२४	९८५२७२२४२	४२	गण्डकी	म्याग्दी	९८५७६२७७७७	०६९-५२०२७५	९८५२७२५९०
४	प्रदेश नं. १	झापा	९८५२६१७७७७	०२३-४५५०८५	९८५२७२२२५	४३	गण्डकी	नवलपुर	९८५७०८७७७७	०७८-५४०१००	९८५२७२५९६
५	प्रदेश नं. १	खोटाङ	९८५२८०७७७७	०३६-४२०१२१	९८५२७२२४७	४४	गण्डकी	पर्वत	९८५७६१७७७७	०६७-४२०२६२	९८५२७२०७९
६	प्रदेश नं. १	मोरङ	९८५२०५७७७७	०२१-५२०६३०१	९८५२७२२३६	४५	गण्डकी	स्याङ्जा	९८५६०४७७७७	०६३-४२०२८४	९८५२७२५१८
७	प्रदेश नं. १	ओखलढुंगा	९८५२८७७७७७	०३७-५२०१७५	०३७-५२०६४२	४६	गण्डकी	तनहुँ	९८५६०६७७७७	०६५-५६०१९९	९८५२७२०९९
८	प्रदेश नं. १	पाँचथर	९८५२६२७७७७	०२४-५२०१९९	९८५२७२२४०	४७	लुम्बिनी	कपिलवस्तु	९८५७०३७७७७	०७६-५६०४६५	९८५२७२२३७
९	प्रदेश नं. १	संखुवासभा	९८५२०७७७७७	०२९-५६०१९९	९८५२७२२५४	४८	लुम्बिनी	परासी	९८५७०४७७७७	९८५७०६५५६०	९८५२७२२३५
१०	प्रदेश नं. १	सोलुखुम्बू	९८५२८२७७७७	०३८-५२०२५०	९८५२७२०३९	४९	लुम्बिनी	रूपन्देही	९८५७०७७७७७	०७१-५२०२००	९८५२७२२१४४
११	प्रदेश नं. १	सुनसरी	९८५२०८७७७७	०२५-५६०७२८	९८५२०६३२०१	५०	लुम्बिनी	अर्घाखाँची	९८५७०७७७७७	०७७-४२०२९९	९८५२७२०५७
१२	प्रदेश नं. १	ताप्लेजुंग	९८५२६३७७७७	०२४-४६०१९९	९८५२७२२४१	५१	लुम्बिनी	गुल्मी	९८५७०१७७७७	०७९-५२०२३०	९८५२७२२८१
१३	प्रदेश नं. १	तेह्रथुम	९८५२०९७७७७	०२६-४२०१२९	९८५२७२२६२	५२	लुम्बिनी	पाल्पा	९८५७०५७७७७	०७५-५२०५३६	९८५२७२५८०
१४	प्रदेश नं. १	उदयपुर	९८५२८१७७७७	०३५-४२०२१५	९८५२७२२७२	५३	लुम्बिनी	दाङ	९८५७०७७७७७	०८२-५२०९५९	९८५२७२०८४
१५	मधेश	पर्सा	९८५५०७७७७७	०५१-५२२२५१	९८५२७२२३२	५४	लुम्बिनी	प्युठान	९८५७०१७७७७	०८६-४२०३६६	०८६-४६०४८८
१६	मधेश	बारा	९८५५००७७७७	०५३-५५०३९९	९८५२७२२५१	५५	लुम्बिनी	रोल्पा	९८५७०२७७७७	०८६-६८००९९	०४९-७७७७७३
१७	मधेश	रौतहट	९८५५०३७७७७	०५५-५२०१७७	९८५२७२२३०	५६	लुम्बिनी	रूकुम-पूर्व	९८५७०६७७७७	९८७८९०४८१	०८८-४१३०९७
१८	मधेश	सर्लाही	९८५४०७७७७७	०४६-५२०८६६	९८५२७२२२९	५७	लुम्बिनी	बाँके	९८५७०२७७७७	०८१-५२६१९१	९८५२७२२३८
१९	मधेश	धनुषा	९८५४००७७७७	०४१-५२६०९९	९८५२७२२२७	५८	लुम्बिनी	बर्दिया	९८५७०३७७७७	०८४-४२०१९९	९८५२७२२३९
२०	मधेश	सिराहा	९८५२८३७७७७	०३३-५२०००५	९८५२७२२२६	५९	कर्णाली	रूकुम-पश्चिम	९८५७०३७७७७	०८८-५३०१८७	९८५२७२६४६
२१	मधेश	महोत्तरी	९८५४०२७७७७	०४४-५२०००९	९८५२७२२२८	६०	कर्णाली	सल्यान	९८५७०४७७७७	०८८-५००७०	०८८-५२०४१५
२२	मधेश	सप्तरी	९८५२८५७७७७	०३१-५२१६३३	९८५२७२२४३	६१	कर्णाली	डोल्पा	९८५७०३७७७७	०८७-५५००५७	९८५२७२२८५
२३	बागमती	सिन्धुली	९८५४०६७७७७	०४७-५२०५५५	९८५२७२२६०२	६२	कर्णाली	हुम्ला	९८५७०३७७७७	०८७-६८०३३३	९८५२७२७५७
२४	बागमती	रामेछाप	९८५४०५७७७७	०४८-५४००९९	९८५२७२२५५६	६३	कर्णाली	जुम्ला	९८५७०३७७७७	०८७-५२००१३	०८७-५२०५०३
२५	बागमती	दोलखा	९८५४०१७७७७	०४९-४२१३३३	९८५२७२२५३७	६४	कर्णाली	कालिकोट	९८५७०३७७७७	०८७-४४००१३	०८७-४४०३१३
२६	बागमती	भक्तपुर	९८५२२१७७७७	०१-६६१४८२१	९८५२७२०६७	६५	कर्णाली	मुगु	९८५७०३७७७७	०८७-४६००९९	९८५२७२७६१
२७	बागमती	धादिङ	९८५२२४७७७७	०१०-५२०२७९	९८५२७२२४९१	६६	कर्णाली	सुर्खेत	९८५७००७७७७	०८३-५२००२२	९८५२७२०८३
२८	बागमती	काठमाडौँ	९८५२०७७७७७	०१-४२६१४३	९८५२७२०६८	६७	कर्णाली	दैलेख	९८५७०१७७७७	०८९-४२०११३	०८९-४१०२५५
२९	बागमती	काभ्रेपलान्चोक	९८५२२३७७७७	०११-४९०२३०	९८५२७२०७५	६८	कर्णाली	जाजरकोट	९८५७०४७७७७	०८९-६८०२५५	०८९-४३०३५१
३०	बागमती	ललितपुर	९८५२२२७७७७	०६६-५५२२२०७	९८५२७२०६६	६९	सुदूर पश्चिम	कैलाली	९८५७०४७७७७	०९१-५२११५०	९८५२७२२४२
३१	बागमती	नुवाकोट	९८५२१४७७७७	०१०-५६०३९९	९८५२७२२५३५	७०	सुदूर पश्चिम	अछाम	९८५७०७७७७७	०९८-६२०२२०	९८५२७२३४९
३२	बागमती	रसुवा	९८५२२७७७७७	०१०-५४०२००	९८५२७२२७५	७१	सुदूर पश्चिम	डोटी	९८५७०३७७७७	०९४-४२००९९	९८५२७२०८७
३३	बागमती	सिन्धुपाल्चोक	९८५२२५७७७७	०११-६२००८८	९८५२७२०६२	७२	सुदूर पश्चिम	बझाङ	९८५७०१७७७७	०९२-४२१००६	९८६३३२६५८
३४	बागमती	चितवन	९८५५०१७७७७	०५६-५२०९९९	९८५२७२२३४	७३	सुदूर पश्चिम	बाजुरा	९८५७०४७७७७	०९७-५५४०३१२	९८५२७२७५२
३५	बागमती	मकवानपुर	९८५५०२७७७७	०५७-५२३८११	९८५२७२२५३२	७४	सुदूर पश्चिम	कंचनपुर	९८५७०३७७७७	०९९-५२११३६	९८५२७२२४१
३६	गण्डकी	बागलुङ	९८५७०६७७७७	०६८-५२०२१९	९८५७०६८७००	७५	सुदूर पश्चिम	डडेलधुरा	९८५७०१७७७७	०९६-४२०१७६	९८५२७२२५३
३७	गण्डकी	गोरखा	९८५६०५७७७७	०६४-४२०२३७	९८५२७२२७१	७६	सुदूर पश्चिम	बैतडी	९८५७०७७७७७	०९३-४२०२५०	९८५२७२०८५
३८	गण्डकी	कास्की	९८५६००७७७७	०६१-५२००३३५	९८५२७२०८०	७७	सुदूर पश्चिम	दार्चुला	९८५७०४७७७७	९८५७०५४४५५	९७४१४६९००७
३९	गण्डकी	लमजुङ	९८५६०१७७७७	०६६-५२०१९८	९८५२७२६१५						

इ-लर्निङ सामग्री तयार पार्न प्रशिक्षण र व्यवहारिक अभ्यास

प्राधिकरणले वन डढेलो नियन्त्रण सम्बन्धी इ-लर्निङ पाठ्य सामग्री तयार गरिरहेको छ । वन डढेलो नियन्त्रणका लागि अग्रपङ्क्तिमा खटिने अग्नि-नियन्त्रण दस्ताहरू नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, वन उपभोक्ता समूह र नेपाल सरकारका वन प्राविधिकहरूका लागि उपयुक्त हुने तीन प्रकारका मोड्युलहरूको डिजाइन भइरहेको छ ।

इ-लर्निङ पाठ्य सामग्री निर्माणका क्रममा चैत्र ६ गतेदेखि चैत्र १२ गतेसम्म 'वनडढेलो जोखिम व्यवस्थापन तालिम' आयोजना गरिएको थियो । चैत्र ६ देखि ९ गतेसम्म मकवानपुरका २६ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका प्रतिनिधि, वन डढेलो नियन्त्रण दस्ता तथा हरित स्वयम् सेवकलाई सैद्धान्तिकका साथसाथै कृत्रिम अभ्यास पनि गराइएको थियो ।

त्यसैगरी, चैत्र ७ गतेदेखि १० गतेसम्म तीन वटै सुरक्षा निकायका प्रतिनिधिहरूका लागि र चैत्र ८ गतेदेखि १२ गतेसम्म वन प्राविधिक तथा वन रक्षकहरूका लागि कृत्रिम अभ्याससहित चार-चार दिने तालिम संचालन गरिएको थियो ।

सबै प्रशिक्षार्थीहरूका लागि वन क्षेत्रमा अग्रिरेखा निर्माण, नियन्त्रित आगो लगाउने तरिका तथा डढेलो लागिहाले नियन्त्रणका विधिहरूबारे स्थलगत अभ्यास गराइएको थियो । यी प्रशिक्षणबाट प्राप्त पृष्ठपोषणसहित इ-लर्निङ पाठ्यक्रमलाई अन्तिम रूप दिई <https://elearning.ndrrma.gov.np/> मा प्रकाशित गरिनेछ । ■

विषयगत क्षेत्र मूलप्रवाहीकरण प्रक्रिया सम्बन्धी कार्यशाला

'विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि विषयगत क्षेत्र मूलप्रवाहीकरण प्रक्रिया' सम्बन्धी कार्यशाला तथा गोष्ठी चैत्र १० गते सम्पन्न भएको छ ।

कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै प्राधिकरणका कार्यकारी प्रमुख अनिल पोखरेलले राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजनाका लक्ष्यहरूबारे उल्लेख गर्दै विपद् जोखिमको एकीकरण र मूलप्रवाहीकरणको फरक फरक महत्व रहेको बताउनुभयो ।

कार्यशालामा विपद् जोखिमको क्षेत्रमा काम गरिरहेका विभिन्न सरकारी निकायहरू एवं गैरसरकारी संस्थाहरूले विपद् जोखिम न्यूनीकरणको विषयगत मूलप्रवाहीकरणको आवश्यकता, अभ्यास, अवसर तथा चुनौतीबारे विमर्श गरेका छन् ।

उक्त अवसरमा क्षेत्रीय एकीकरण संयन्त्र एवं विपद्का विषयहरूलाई आ-आफ्नो क्षेत्रमा एकीकृत गर्ने बारेमा पनि विचार आदानप्रदान भयो ।

कार्यक्रमको आयोजनामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय कार्यक्रम, विपद् व्यवस्थापन सञ्जाल नेपाल, एक्सन एड इन्टरनेशनल नेपाल र ह्यावित्याट फर ह्याम्यानिटीले सहयोग गरेका हुन् । ■

बालबालिकालाई तातो हावा/ लूबाट जोगाऔं

Heat Wave

- साथमा सधैभरी पानीको बोतल राखि राखौं ।
- कमती पानी, नरिवल पानी, ताजा फलफूलको रस नियमित रूपमा सेवन गरौं ।
- हल्का रङ्गको सुतीको कपडा लगाऔं ।
- टाउको ढाकी राख्न लगाऔं, कपडा, टोपी, छाताको प्रयोग गरौं ।
- गर्मीको समयमा पत्रु खाना (जङ्क फुड) को प्रयोग नगरौं । ताजा फल, सलाद र घरमै बनाएको खानेकुरा खाऔं ।
- दिउँसो १२ बजेदेखि ४ बजेसम्मको कडा घाममा घरबाहिर सिकेसम्म निस्कन नदिऔं । बिहान वा साँझको समयमा खेलौं वा खेल्न लगाऔं ।
- यदि बालबालिकालाई सिंटा लागेमा, बान्ता भएमा, धेरै टाउको दुखेमा वा सास फेर्न अच्यारो भएमा तुरन्त नजिकैको अस्पताल वा स्वास्थ्य चौकी लेजाऔं ।

राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण
@NDRRMA NDRRMA_Nepal NDRRMA

डढेलोबाट वनजङ्गल बचाऔं, पर्यावरण जोगाऔं ।

फागुन-चैत्र-बैशाख-जेठ यी चार महिना डढेलोको जोखिम बढी हुने समय हो । तपाईं हाम्रो सानो लापरवाहीले विपत्तिका ठूला घटनाहरू निम्त्याउन सक्छन् । त्यसैले यी कुराहरूमा ध्यान दिऊं ।

- वनजङ्गल घाँस दाउरा गर्न जाँदा चुरोट, बिडी सकेसम्म खाने काम नगरौं । यदि खानुहुन्छ भने यसका टूटालाई राम्ररी निभाएर मात्र फालौं ।
- बनभोज खाने काम सकिएपछि चुल्होको आगो राम्ररी निभाएर मात्र छाडौं ।
- डढेलोको जोखिम बढी भएकाले यो समयमा निजी खरबारीमा पनि आगो नलगाऔं ।
- मानव बस्ती वरिपरि फायर लाइन (जङ्गलको आगो बस्तीमा फैलिन नदिनेका लागि बनाइने घेरा) बनाऔं ।
- बनमा डढेलो लागेको देखे वित्तिकै नजिकैको प्रहरी, पालिका वा वन कार्यालयलाई खबर गरौं ।

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण
सिंहदरबार

प्राविधिक सहायता: राष्ट्रिय आवास तथा बस्ती उल्यानशील समन्वय मञ्च

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण
सिंहदरबार, काठमाडौं